

justificaria l'interès que té aquesta obra per a professionals i estudiosos de la lexicologia, la terminologia, la morfologia i, de fet, per a qualsevol persona que se senti responsable de la vitalitat i la pervivència de la llengua (que hauria de ser un col·lectiu molt ampli: periodistes, mestres, filòlegs, comunicadors...). Però, per una altra banda, ens n'hem de felicitar perquè a més a més aquesta anàlisi està ben feta: els especialistes de les diverses universitats han sabut oferir una panoràmica interessant dels diversos processos neològics analitzats, sense negar quan cal la necessitat de més dades, però anant més enllà de la simple exposició d'aquestes dades. Els estudis presenten una estructura similar, com a resultat d'una bona feina a càrrec de les editores, però també tenen característiques i continguts originals. Esperem, doncs, que l'obra tingui el ressò que es mereix, i ens afegim a les veus dels diversos autors, que no es cansen de precisar que cal continuar la feina que està duent a terme la xarxa NEOXOC, perquè necessitem contrastar amb més dades les intuïcions i els primers resultats que el llibre presenta.

F. Xavier FARGAS VALERO
TERMCAT

CASANOVA, Emili / APARICIO GUADAS, Pep (2014): *Camins, terres i paraules. II Jornades sobre els altres parlars valencians de base castellano-aragonesa. Énguera, 2013*. Énguera; València: Denes, 556 p.

Després de l'organització d'una I Jornada sobre «parlars valencians de base castellano-aragonesa» per part d'Emili Casanova a la Universitat de València el novembre de 2008, que va donar lloc al llibre editat pel mateix Casanova amb el títol *Els altres parlars valencians* (València: Denes, 2010), una nova publicació ve ara a seguir el rastre d'aquella primera, amb edició a cura de l'incansable professor de la UV i d'un membre de l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, en Pep Aparicio Guadas.

Tal com expressa el subtítol d'aquest llibre col·lectiu, s'hi recullen els fruits de les *II Jornades sobre els altres parlars valencians de base castellano-aragonesa*, celebrades els dies 15 i 16 de novembre de 2013 a Énguera, que van servir de marc per al nomenament del professor Joseph Gulsoy com a fill adoptiu d'aquesta localitat. *Énguera* és com s'accentua el topònim a la portada, però *Enguera* és la denominació que utilitzen tant l'Ajuntament (*Ayuntamiento de Enguera*) com alguns dels col·laboradors del llibre.

Una obra que acull bàsicament treballs sobre els parlars castellanoaragonesos del País Valencià,¹ és a dir, els anomenats popularment «parlars xurros». I, dins d'aquesta «valencianitat» alternativa que articula el llibre, hi són majoritàries les aportacions sobre Énguera i la Canal de Navarrés, espai fronterer de gran interès en la dialectologia i filologia valencianes. Val a dir, a més, que és una obra de gran diversitat temàtica: aborda aspectes com història lingüística, dialectologia, toponímia, cultura popular, teatre, música, geografia, etc.

Pel que fa als col·laboradors del llibre, tal com en altres nombroses publicacions que han vist la llum a partir de la fecunda iniciativa del professor Emili Casanova, s'hi congreguen investigadors i estudiosos dels perfils més diversos: docents universitaris de dins i fora del País, estudiosos d'àmbit comarcal, escriptors locals, membres de l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, entre d'altres.

No hi ha una presentació dels continguts de l'obra. El títol del primer text apareix precedit de la indicació de *Pròleg* a l'*Índex* general (p. 7), però no en el lloc que li correspon al llibre: Pep Aparicio Guadas, «Entre parlars... Una rememoració creadora» (p. 9-13), que ens situa en el context de la comarca d'acollida, tot posant de relleu el valor dels seus parlars locals, la seva història i els seus estudiosos. Segueix l'«Acta del pleno nº 1.1.8/13. Acta de la sesión celebrada por el Ayuntamiento pleno el día 16

1. Com he assenyalat manta vegada, entenc que l'etiqueta de «parlars valencians» s'hauria de reservar per als que pertanyen al diasistema català.

de noviembre de 2013» (p. 15-18), per tal de nomenar com a fill adoptiu d'Énguera en Joseph Gulsoy (p. 19); i, a continuació, una semblança biobibliogràfica de l'homenatjat: «Joseph Gulsoy» (p. 19-25), consistent en l'«informe relativo al expediente de nombramiento de hijo adoptivo del profesor Joseph Gulsoy» (p. 19).²

I és justament el Dr. Joseph Gulsoy qui ofereix, amb «La elaboración del *Vocabulario de Enguera y de la Canal de Navarrés*» (p. 27-40), una primícia de l'ambiciosa empresa que ha hagut de postergar des de fa 40 anys, a partir de materials aplegats entre 1967 i 1975. La mostra aportada, procedent de la lletra A, recorda molt i molt el mètode de treball i dissecció lexicoetimològica pròpia dels grans diccionaris de Joan Coromines i aprofita materials dels treballs més recents sobre el lèxic de la zona.

Altres aportacions sobre els parlars de la comarca apareixen, sense una ordenació temàtica aparent, ací i allà, al llarg del llibre. Els menciono per ordre d'aparició: Antoni Guzman Madrigal, «El vocabulari en les peces musicals populars i tradicionals» (p. 157-172); Agustí Ventura i Conejero, «Toponímia de la Canal de Navarrés» (p. 173-241); José M. Jiménez Piqueras / Manuel Simón Martínez, «Enguera. Origen de sus apellidos» (p. 267-287); Josep Ribera Ribera, «La influència lingüística del valencià en la malnonímia d'Énguera» (p. 289-305); Emili Martí, «Arran de la parla d'Anna» (p. 329-334); Mariola Aparicio, «Sobre el teatre popular a Énguera» (p. 345-357); M. Teresa Mollà Villaplana, «La lengua de la toponímia de la Canal de Navarrés» (p. 385-400); Matías Aparicio Simón, «Aproximación a la "parla enguerina"» (p. 449-460); Emili Casanova, «Origen i formació del parlar d'Énguera i de la Canal de Navarrés» (p. 529-556). És justament aquest darrer text, que torna sobre la qüestió plantejada per Gulsoy en els anys seixanta,³ el que tanca el llibre.

Com que tampoc no sé trobar un fil temàtic per a l'ordenació del conjunt de treballs de l'obra, classifiquem la resta segons el meu criteri:

— Sobre altres parlars castellans del País Valencià: Julián Espada Rodríguez, «Apuntes para el habla popular de Alcublas (Los Serranos)» (p. 41-57); César Salvo, «Atlas lingüístico del xurro en La Serranía» (p. 75-99); Antonio Briz, «El habla de la comarca de Requena-Utiel, ayer y hoy. Tres hipótesis explicativas del cambio dialectal» (p. 335-344); Roberto Beltrán, «Etimología de Buñol: estado de la cuestión y propuestas» (p. 401-425); Víctor Agulló Calatayud / Gregorio González Alcaide / Manuel Mínguez Bori, «Análisis sociolingüística del lèxic de la parla local de Pedralba (Els Serrans)» (p. 427-448); Esther Fernández López, «El léxico agropecuario y artesano en Soneja: animales, cultivos, industrias» (p. 133-155); Francisco José Guerrero Carot, «Segorbe: las calles del "pueblo" (La toponímia popular frente a la oficial)» (p. 519-528).

— Estudis transfronterers: Marina Zaragoza, «Aspectes de la cultura popular que es poden trobar en les dos zones» (p. 59-73); Vicent F. Garcia Perales, «La variant valencianoaragonesa de la Canal de Navarrés i la Costera de Ranes» (p. 243-266).

— Sobre el conjunt dels parlars castellans del País Valencià: Josep Daniel Climent, «Nicolau Primitiu, impulsor dels estudis inicials dels parlars valencians de base castellano-aragonesa» (p. 101-109); Joan A. Sempere, «El eje léxico Segorbe-Murcia» (p. 111-131); Xaverio Ballester, «Loa al Churro y encomios otros dialectales» (p. 307-397); Josep Saborit Vilar, «Xurros: els valencians del riu blanc» (p. 359-365).

— Sobre el conjunt del País Valencià: José Enrique Gargallo Gil, «Valencianitats diverses i diversitat romànica. La terra, la parla i la gent» (p. 367-383).

— Diversos: Pere D. Garzón Serrano, «El massís del Caroig a principis del segle XVII» (p. 461-482); Josep Mas i Martí, «El repoblament postmorisc del segle XVII i els seus efectes en la castellanització de la Foia de Bunyol, la Vall d'Aiora i la Canal de Navarrés» (p. 483-512); Esther Haro Carrasco, «Tus palabras, tu territorio: proyecto empresarial para el desarrollo local de un territorio a través de la puesta en valor de la toponímia» (p. 513-517).

2. Sobta, per cert, la referència a la seva vinculació amb «el prestigioso filólogo mallorquín Joan Coromines» [sic] (p. 25).

3. «L'origen dels parlars d'Énguera i de la Canal de Navarrés», *Estudis Romànics* XII (1963-1968), p. 317-338.

En suma, es tracta d'un conjunt prou miscel·lani de contribucions sobre aspectes diversos dels parlars dels «altres valencians» i sobre valencianitats de frontera, especialment a la comarca d'Énguera i la Canal de Navarrés. Tal com suggereix el títol del llibre, *Camins, terres i paraules*, en el deixant filològic i humà d'un home excepcional: el Dr. Josep Gulsoy, enguerí i valencià d'adopció.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

CASANOVA, Emili / PAYÀ, Emili (2014): *Topònims entre dos llengües. L'exonímia, una manifestació de la globalitat*. València: Denes Editorial, 168 p.

El llibre que recensionem aquí està format pels treballs llegits en la «II Jornada d'Onomàstica», celebrada a València els dies 19 i 20 d'octubre de 2012. Hi van fer les seves aportacions especialistes amb bibliografia abundant en el camp de l'onomàstica i d'altres més novells. Mencionarem el nom de tots: Jordi M. Antolí, Mar Batlle, Alexandre Berenguer, Joan Ramon Borràs, Daniel Casals, Emili Casanova, Leopold Forner, Maria Àngels Jericó, Josep Lacreu, Joan Carles Membrado, Juli Moll, Maite Mollà, David Ordóñez, Emili Payà, Lluís B. Polanco, Joan Anton Rabella, Vicenç M. Rosselló, Elena Sánchez, Vicent Satorres i Joan Tort.

Els textos publicats són: un breu pròleg a càrrec d'Emili Payà, una introducció redactada per Joan Tort, la ponència d'apertura dictada per Emili Casanova, la ponència de clausura pronunciada per Vicenç M. Rosselló, cinc treballs d'autoria individual, quatre treballs d'autoria compartida i unes «Idees per a un debat», escrites per Joan Tort, que van servir per a estimular la discussió abans de la taula rodona titulada: «Les necessitats exonímiques diàries».

Tot plegat constitueix un llibre poc extens, però ple de suggeriments i d'idees innovadores. Té el defecte, com gairebé tots els llibres basats en les actes de congressos, de la manca d'un fil conductor i estructurador del discurs, que permeti una progressió lògica de les idees. Pot haver-hi també algun petit defecte d'impressió, com l'alteració gràfica dels topònims en caràcters àrabs de la pàgina 25, per raó del que es coneix com «efecte mirall», en ordenar la seqüència de dreta a esquerra i no pas a la inversa, com és obligat en àrab. Deixant això de banda, hi veiem moltes virtuts. Podem destacar-ne tres: l'oportunitat, la novetat i la pluralitat d'enfocaments.

Es tracta d'un llibre oportú, perquè les investigacions sobre exonímia són una necessitat preemptòria del nostre món globalitzat. Com diu Emili Payà en el pròleg, el tema de l'exonímia és important «especialment en la situació actual, on les noves tecnologies i la globalització del coneixement i de la comunicació han creat unes necessitats urgents que demanen unes respostes ràpides, efectives i coherents».

És, d'altra banda, un llibre innovador, que contribueix a difondre les nocions d'exonímia, endonímia i deonímia. Els estudis de toponímia han estat poc atents a l'*exonímia*, concepte que el *DIEC* defineix com un «topònim usat en una llengua determinada per a referir-se a un lloc situat fora de la seva àrea lingüística i que presenta una forma que difereix de la denominació que rep a l'àrea geogràfica on és situat», tal com ens recorden Mar Batlle i Joan Anton Rabella en l'article que signen conjuntament. I malgrat tot, és sorprenent que l'exonímia ens semblí un tema nou, i sorprèn també que ens ho hagi de recordar Joan Tort, quan diu «no estem simplement davant una categoria secundària, marginal o anecdòtica de noms. Hem de convenir, d'alguna manera, que tota la toponímia es pot dividir en dues grans categories: l'*endonímia* i l'*exonímia*» (p. 168).

Endemés el llibre aborda el tema des d'enfocaments molt diversos. Per adonar-se'n, bastarà comparar un article amb enfocament molt aplicat com «Exonímia i oficialitat. El cas valencià», de Maite Mollà, i el que segueix en el llibre: «Toponímia i planificació lingüística. Les solucions d'altres àrees multilingües: el cas del Canadà», de Lluís B. Polanco. Aquest darrer apunta als fonaments de la ciència